

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ НА ПРЕВОД И ТОЛКУВАЊЕ

ЗА ЛОКАЛНИОТ ПАЗАР

ЗДРУЖЕНИЕ НА ПРЕВЕДУВАЧИ И ТОЛКУВАЧИ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (ЗПРМ)

2019

Содржина

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ ПИСМЕН ПРЕВОД	3
Постулати	3
Европскиот стандард за преведување EN15038	3
Фактори што треба да се земат предвид при одредување на цената на преводот	4
Основна услуга.....	4
Дополнителни услуги	5
ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ ПРИ ТОЛКУВАЊЕ	7
Надоместоци	7
Работен ден на толкувачот	7
Неработни денови.....	8
Патување	8
Денови за одмор	8
Сместување и надомест на дневните трошоци	8

Текстот во овие Препораки треба да им послужи на нарачателите на услугите превод (писмен превод) и толкување (устен превод) како извор на информации за тоа што треба да очекуваат од аспект на услови за работа и чинење на преводот/толкувањето, како и да претставува показател за преведувачите и толкувачите во поглед на професионалните и деловните стандарди што треба да ги исполнат кога ги извршуваат и вреднуваат своите услуги. Препорачаните тарифи што се содржани во овој текст се однесуваат само на локалниот пазар во Република Македонија, додека текстуалниот дел се однесува на секој пазар.

Сите препорачани цени се во бруто износ и ги вклучуваат деловните трошоци, даночните обврски и трошоците за пензиско и здравствено осигурување. Во овој износ не се вклучени трошоци за сместување, пат/транспорт, банкарски трошоци, дневници за храна, денови пати други дополнителни трошоци. За да се дојде до нето цената, од бруто износот треба да се одземе процентот за персонален данок (10% или 18% согласно новиот *Закон за персонален данок на личен доход* што е во сила од 1 јануари 2019 г.).

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ ПИСМЕН ПРЕВОД

Постулати:

- ✓ Преводот е специфична интелектуална услуга. Преводот не е стока за широка потрошувачка.
- ✓ Преводот е производ од процес на создавање. Секој превод е уникат и претставува авторско дело.
- ✓ Цената на преводот треба да му овозможи на професионалниот преведувач да ги покрие сите деловни трошоци и да оствари заработка.
- ✓ Елементите што ја одредуваат цената на преводот се: оспособеност (+стручност) + време + процес на создавање. Токму затоа, преводот не може да се дефинира само како напишани зборови или јазични знаци и број на преведувачки страници.
- ✓ Но, од причини што е тешко мерлив, а ни треба мерлива вредност, преводот ќе го изразуваме во преведувачка страница од 1800 јазични знаци со празни простори.
- ✓ Процесот низ којшто се доаѓа до конечен превод се состои од повеќе фази: основни фази и фази што додаваат вредност.
- ✓ Оспособеноста на преведувачот директно влијае врз употребливоста на преводот.

Според **Европскиот стандард за преведување EN15038** преведувачот треба да ги има следните оспособености:

А) **оспособеност за преведување**: способност да го пренесе значењето од изворниот на целниот јазик и да создаде текст што ги задоволува лингвистичките правила на целниот јазик и инструкциите за конкретната преведувачка работа, притоа водејќи сметка за терминологијата, граматиката, лексиката, стилот, специфичностите на културата и други конвенции, форматирањето, целната група и целта на преводот.

Б) **лингвистичка и текстуална оспособеност и во изворниот и во целниот јазик**: способност да се разбере изворниот јазик и комплетно познавање на целниот јазик. Тоа подразбира познавање на карактеристиките на различни текстови, од стандарден јазик до многу специјализирани текстови и способност да се примени ова знаење при создавањето на преведените текстови.

В) **оспособеност за истражување, наоѓање информации и преработка на информациите**: способност за ефикасно здобивање со дополнително лингвистичко и специјализирано знаење коешто е неопходно за разбирање на изворниот текст и создавање на преводот. Ова, исто така, подразбира искуство во примена на алатки за истражување и способност за развивање соодветни стратегии за ефикасна примена на достапните извори на информации.

Г) **оспособеност за разбирање на културните специфичности**: способност да се искористат информациите како за изворната така и за целната култура и нејзините конвенции, како и стандардите на однесување и системите на вредности со кои се одликуваат изворната и целната култура.

Д) **техничка оспособеност**: ги опфаќа способностите и вештините што се потребни за професионална подготовка и создавање на преводот, вклучително и способноста за примена на технички ресурси (комуникациска опрема, хардвер и софтвер, компјутерски преведувачки алатки, пристап до извори на информации и медиуми).

Фактори што треба да се земат предвид при одредување на цената на преводот:

1. Секоја преведувачка работа е специфична и од тие причини не може да има една стандардна цена. Се препорачува цената да се одредува посебно за секоја преведувачка работа врз основа на потребите, барањата и карактеристиките на таа преведувачка работа.
2. Секоја фаза во процесот на создавање на преводот има своја вредност=цена. Секоја фаза (на пр. превод + стручна редакција + лектура) може да има посебна цена или може да се одреди цена за целокупниот процес што ќе претставува збир од цените на фазите од кои е составен процесот.
3. Треба да постои разлика во цената зависно од степенот на специјализираност што се бара од преведувачот за областа од која е преводот, фазите за проверки/обезбедување квалитет, рокот на испорака, техничките барања за уредување на текстот и др.
4. **Многу важно!** Цената треба да се утврди во согласност со пазарот од кој потекнува нарачката за преведувачката работа (локален наспроти глобален пазар). Секој преведувач што работи на глобалниот пазар мора да води сметка за опсегот цени што се нудат на пазарот од каде што доаѓа нарачката за да не ја дампира цената на тој пазар.

Основна услуга

5. На домашниот пазар, се препорачува основната цена за поопшти текстови кон директни клиенти да не биде пониска од 800 мкд, бруто, за една преведувачка страница. Оваа цена опфаќа истражување, превод и проверка од страна на преведувачот. **Во цената е пресметан и персоналниот данок**. Исто така, оваа цена во никој случај не претставува единствена препорачана цена и е дадена само заради ориентација. Таа мора да се приспособи во однос на другите околности на преводот:
 - **Ако текстот е од специјализирана област**, цената на преводот треба да се зголеми во согласност со специјализираноста на текстот и оспособеноста на преведувачот да направи таков специјализиран превод (30-100%).
 - **Ако преводот е итен**, цената на преводот треба да се зголеми во согласност со степенот на итност:
 - превод до 5 преведувачки страници за еден преведувач во 24 часа се смета за **нормално барање**,
 - превод од 6 – 10 преведувачки страници за еден преведувач во 24 часа е **итен (+50%)**,
 - превод над 10 преведувачки страници за еден преведувач во 24 часа е **многу итен (+100%)**,
 - превод за време на **национални празници** се смета за **многу итен (+100%)**.
 - **Ако текстот содржи табели и графикони** што бараат време за да се обработат, тогаш преведувачот треба да се договори за тоа да му биде платена саатница или да ја зголеми цената за да надомести за вложеното време (самостојна проценка и договор со клиентот). Пристапот е ист и за сите други технички работи, како на пример посложени работи околу форматот на документот, што може да бараат дополнително време од преведувачот.
 - **Се препорачува саатнината** да изнесува **1700 мкд, бруто**, колку што приближно би заработил преведувачот со најниската цена за две преведувачки страници најопшт текст.
 - Се препорачува **преведувањето PowerPoint презентации** да се наплаќа **280 мкд, бруто, по слајд** (а не по број јазични знаци) за да се надомести за несразмерноста на потрошеното време и бројот на преведените јазични знаци (кондензиран јазик, многу

нејасноти, ракувањето со програмата, преведувачот не може да ги користи вообичаените алатки што му помагаат при работата ... сето тоа бара повеќе време).

- **Кога се користат алатки за преведување**, ако клиентот побара слични и идентични парови да се засметуваат по пониска цена, се препорачува цената на преводот малку да се зголеми за да надомести за лажни 100-процентни парови, ова особено се однесува за превод од англиски кон друг јазик. Во примерот на македонскиот јазик, лажните 100-процентни парови би се должеле на родот, кратките и долгите заменски форми, сложен предмет и сл.

Дополнителни услуги

- **Терминолошките работи** какви што се изработка на поимник или обемно и специфично истражување на терминологија, и работи за оцена и контрола на квалитетот, по барање на клиентот, треба дополнително да се наплатат. Се препорачува и ваквите дополнителни работи да се наплаќаат по час (саатнина), или ако се однапред познати и ако е возможно, да се засметаат во цената на преводот. Се препорачува саатнината да изнесува најмалку толку колку што преведувачот би заработил за тој час доколку преведувал. При одредување на износот на саатницата треба да се земе предвид и степенот на стручност и искуство што се неопходни за да се заврши работата.
- **Проверката од друго лице (редакција или стручна редакција)** треба да чини најмалку 50% од цената на преводот. Се препорачува точниот износ на цената да се утврди во согласност со обемот и видот на интервенцијата, до 100%.
- **Ако редакцијата е итна**, цената треба да е во согласност со степенот на итност:
 - редакција над 15 страни во 24 часа е итна (+50%),
 - редакција над 20 страни во 24 часа е многу итна (+100%),
 - редакција за време на национални празници се смета за многу итна (+100%).
- **Лектурата** се препорачува да чини околу 30% од цената на преводот.
- **Послободната адаптација или пресоздавање на текстот (transcreation)** во согласност со одредени параметри што се важни за целната група, често бара дополнителни истражувања односно време, што треба да се земе предвид при договарање на цената. Се препорачува цената да се одредува за секој случај одделно. (Колку чини еден слоган?)
- **Уредувањето машински превод**, зависно од степенот на интервенција, се препорачува да се наплати 50 – 100% од цената што би се наплатила за превод на тој текст.
- **Транскрипцијата** се препорачува да се наплаќа по минута. До 5 мин. снимен материјал цената би требало да изнесува не помалку од 900 мкд бруто, а секоја дополнителна минута од снимениот материјал до 20 мин. може да се наплаќа по 90 мкд бруто, или за подолги материјали по час - не помалку од 1700 мкд бруто. Треба да се земе предвид дека времето што е потребно за транскрипција на аудио запис е најмалку 5 пати подолго од должината на самиот аудио запис. Значи 1 час аудио запис = најмалку 5 часа работа. Повторно, цената треба да биде реален одраз на потрошеното време.
- **Транскрипција и превод** – се препорачува цената да претставува збир од времето што е потребно за транскрипција и чинењето на преводот.
- **Превод за видео (ТВ) програми** - се препорачува да се наплаќа по минута, т.е 180 мкд бруто за 1 мин., од филмот/програмата со добиена дијалог-листа.

6. Цената на индивидуалните преведувачи кон преведувачките агенции може да биде 0-30% пониска од вредноста на преводот поради придонесот што агенцијата го има во наоѓањето на работата.
7. Цените на агенциите за преведување треба да ги одразуваат сите фази од процесот на преведување и контрола на квалитетот што ги побарал клиентот и/или што се задолжително предвидени со стандардот EN 15038.
8. Се препорачува членовите на здружението да ги ревидираат цените периодично (на пр. годишно) за да ги усогласат со животните и деловните трошоци.

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ ПРИ ТОЛКУВАЊЕ (УСТЕН ПРЕВОД)

Надоместоци

1. Толкувачите имаат право самите да го одредат својот дневен надоместок. Тој надоместок нема да биде понизок од минималниот надоместок наведен во овие Препораки.
2. Надоместокот се изразува во евра и во денари, според вообичаените практики.
3. Надоместокот наведен во овие препораки се однесува на сите три начини на толкување: симултано, консекутивно и шушоташ (шепкање).
4. Тарифирањето секогаш е во бруто износ во кој се вклучени сите трошоци на толкувачот поврзани со деловни трошоци, даноци и пензиско и здравствено осигурување. Во овој износ не се вклучени трошоци за сместување, пат/транспорт, патничко осигурување, банкарски трошоци и други дополнителни трошоци.
5. За нарачателите со седиште во Република Македонија дневниот надоместок изнесува **230 ЕУР бруто (14.000 мкд)**. Персоналниот данок е вклучен во износот.
6. За нарачателите со седиште во земја од регионот на Западен Балкан (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Србија, Хрватска и Црна Гора) дневниот надоместок изнесува **350 ЕУР бруто**.
7. Ако нарачател е организација која има склучено договор со Меѓународното здружение на конференциски толкувачи (AIIC), се применува бруто надоместокот утврден со тој договор. Надоместоците можат да се најдат на интернет страницата на AIIC (<https://aiic.net/node/49/aiic-agreements-rates/lang/1>). Списокот на организации што имаат склучен договор со AIIC може да се најде на <https://aiic.net/directories/aiic/sectors/>
8. Ако нарачател е организација која нема склучено договор со AIIC, и е со седиште во земја членка на ЕУ, ќе се применува бруто надоместокот од договорот склучен помеѓу AIIC и ЕУ (<https://aiic.net/node/49/aiic-agreements-rates/lang/1>).

Работен ден на толкувачот

Со оглед на ограничувањата во врска со квалитетот на работата и здравјето на толкувачите, нормалната должина на работниот ден на толкувачот нема да надминува две сесии, секоја во траење од најмногу три часа со сите неопходни паузи и со пауза ручек помеѓу сесиите која нема да биде покуса од 1 час, а во која толкувачите нема да бидат ангажирани за дополнителни задачи. Притоа, вкупниот број работни часови, со сите паузи за освежување и паузата за ручек, не треба да надмине 7 работни часа. Од вкупниот број работни часови не може да се одземат кафе паузите и паузата за ручек бидејќи тие се неопходни за овозможување на работата и за здравјето на толкувачите.

1. Ако работниот ден е подолг од 7 работни часа, надоместокот се зголемува за **50 ЕУР бруто соодветно за секој дополнителен час работење** или **за 30 евра бруто за секој започнат половина час**. Во секој случај **бројот работни часови на толкувачот не смее да надмине 9 часа**. Ако е потребно толкување за повеќе работни часови мора да се ангажира тим од 3 толкувачи или два тима толкувачи.
2. За ангажман во местото на живеење, доколку нарачателот заради покусо работно време инсистира да се тарифира понизок износ од дневниот надоместок, тогаш за **ангажман до 2 часа надоместокот ќе изнесува 2/3 од дневниот надоместок**, без оглед на фактичкото

времетраење на ангажманот. **За ангажман подолг од 2 часа се тарифира цел надоместок.** Цел надоместок се наплаќа и кога се патува.

Неработни денови

За ангажман на толкувачот надвор од неговиот професионален домицил, договорот мора да содржи одредби со кои ќе бидат покриени сите денови на ангажманот, почнувајќи од денот на тргнување до денот на враќање во професионалниот домицил, вклучувајќи ги и неработните денови, деновите поминати на пат, деновите овозможени за адаптација по долго патување и деновите со информативни состаноци.

1. Кога толкувачот треба да патува до и од местото на ангажман во истиот ден на ангажманот, работниот ден почнува да се пресметува од моментот на започнување на патувањето, а завршува во моментот на враќање во местото на живеење.
2. Доколку местото на ангажман е надвор од Република Македонија и треба да се патува еден ден претходно, толкувачот за денот поминат во пат ќе побара паушален надоместок за патување во износ од 50% од утврдениот дневен надоместок.
3. Доколку толкувачот не може да се врати во своето место на живеење до полноќ на денот на настанот, или патува наредниот ден по настанот, тарифира паушален надоместок за патување во износ од **50% од утврдениот дневен надоместок.**
4. За секој дополнителен ден на патување толкувачот тарифира **цел надоместок.**
5. Доколку се предвидени денови за адаптација и други неработни денови помеѓу состаноци надвор од неговото место на живеење, толкувачот за тие денови тарифира **цел надоместок.**

Патување

Сите трошоците за патувањето ги покрива нарачателот.

Денови за одмор

Условите на патувањето треба да бидат такви што нема да му нанесуваат штета ниту на здравјето на толкувачот ниту на квалитетот на неговото/нејзиното работење по патувањето.

По долго патување, или по патување што вклучува големи промени на временските зони, треба да се предвиди овозможување на денови за одмор.

1. За деновите за одмор што биле овозможени по долго патување, или по патување што вклучува големи промени на временските зони, толкувачот **тарифира исто како и за работни денови.**

Сместување и надомест на дневните трошоци

1. Толкувачите ќе бараат да бидат сместени на истото место со делегацијата за која се ангажирани.
2. **Трошоците за сместување се на сметка на нарачателот.**
3. За настани во Република Македонија, за сите денови поминати надвор од местото на живеење, при тарифирањето, толкувачите имаат право на **надомест на дневните трошоци**, најмалку во износ на дневните трошоци предвидени со прописот со кој се регулираат дневните трошоци за вработените во државната администрација на РМ.
4. За ангажман во странство, толкувачите ќе побараат **надомест на дневните трошоци** што е соодветен со трошоците на живот во соодветната земја. Како репер треба да им послужат трошоците што ги признаваат институциите на ЕУ и на САД, што се достапни на интернет.